Przedpłata wraz z przesełką pocztową na 1874 r. wynosi 4 zł. a. w.

ZWIĄZEK.

REDAKCYA i Administracya we Lwowie przy ulicy Akademickiéj l. 5.

Pismo tygodniowe
poświęcone sprawom stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych
wychodzi co sobotę w objętości pół arkusza.

Nr. 15. Sobota dnia 30. maja 1874. I. rocznik.

Stanowisko stowarzyszeń wobec kredytu hypotecznego.

(Ciąg dalszy).

Stosunek ścisły, jaki zachodzi pomiędzy kredytem wyzyskanym na rzecz ruchomego, a stałego kapitału obrotowego, określiły poniekąd rezolucye kilku wieców stowarzyszeń (Verbandstag): „uporządkowanie kredytu osobistego nie da się przeprowadzić bez uporządkowania kredytu hypotecznego.“ Stały kapitał obrotowy dotąd zwykle pozyskuje się przez wyzyskiwanie kredytu realnego (hypotecznego) za pomocą zastawu tych samych podmiotów, które stanowią właściwy kapitał zakładowy. W skutek tego nierozróżniania obydwóch podmiotów, z których posiadłość ziemi jest nieruchomy i stanowi stały kapitał obrotowy, inwentarz zaś i t. p. ruchomy, a przeto łatwy do usunięcia z pod zastawu, powstaje przekroczenie możliwych granic obdłużania (Beleihungsgränze), niepewność tax, i strata wartości zastawu.

Pewność hypoteki wymaga rozdzielenia kredytu udzielanego na uzupełnienie właściwego kapitału zakładowego, odpowiadającego cenie kupna gruntów a względnie wartości materjalnéj tychże, od kredytu udzielanego na uzupełnienie stałego kapitału obrotowego, stanowiącego inwentarz i tp.

Uzupełnienie stałego kapitału obrotowego zapomocą kredytu osobistego jest przeto tak samo niewłaściwem, jak kupno realności za wexel; do zastąpienia go zaś kredytem hypotecznym brak form i urządzeń stosowania kredytu realnego do ruchomości. Do wynalezienia takowych dzierżawca będzie bez kredytu.

Liczne usiłowania ku zaspokojeniu potrzeb kredytu właścicieli ziemi i niezliczone w tym kierunku projekta wywiązały się z swego zadania bardzo niedokładnie, a że rezultatów dodatnich niema, wskazuje, że istnieją trudności i przeszkody.

Ważną przeszkodą jest niechybnie niedostateczne prawodawstwo. Na to niepotrzeba komentarza, widzimy bowiem, iż rządy stworzyły źródła do zasilania swych finansów w wyzyskiwaniu niedostatecznego kredytu hypotecznego, wzmagającego się właśnie wskutek tych luk w prawodawstwie.

Naprawa ustawodastwa w tym kierunku rozpoczęta od negatywnego postępowania przy subhastacji, zamiast od regulacji ksiąg gruntowych jest anachronizmem, z przyczyny którego wiele padnie ofiar, nim czas złe to wyleczy z chwilą wprowadzenia nowych ustaw o księgach gruntowych.

Usunięcie przeto niedogodności, wypływających ze wszystkich tych stosunków, nie może być na teraz przedmiotem rozprawy, a musi ono być pozostawionem czynnikom prawodawczym.

Nie może dziwić nikogo, że kapitał przy dzisiejszych kształtach ustaw hypotecznych usuwa się od hypotek, a zwraca na inne pola, które mu nastręczają liczne przedsiębiorstwa przemysłowe nowszych czasów. Nowe te pola nie są niezawodnie same pierwszą przyczyną braku kredytu realnego, a najmniéj w naszéj prowincji, gdzie nowe pola przemysłu otwierają się bardzo powoli.

Ogólny ten brak kapitałów nie spowodował jednak podrożenia tychże, przeciwnie pomimo podskoczenia w ogóle cen i wartości, wartość pieniędzy spadła; jest to dowodem, że w nowszych czasach nigdzie nie brak na środkach zamiany.

Brak więc tylko komunikacji, zapomocą których pieniądz mógłby się zbliżać do posiadłości w ziemi, tak wnosić wypada z tego, że pieniądz zwracał się na wszystkie pola oprócz na kredyt rzeczowy. I rzeczywiście od czasu gdy zaczęto ruszać prawodawstwo, kwestja braku kredytu realnego prze do rozwiązania zadania usunięcia niedostatków w urządzeniach instytutów kredytowych, a tem samem do utorowania dróg dla obrotu pieniędzy.

Niedostatki te już wskazaliśmy, leżą one w ogóle w urządzeniach instytutów kredytowych, o ile zapomocą kredytu rzeczowego (realnego) dostarczać mają stały kapitał obrotowy.

Pośród instytutów kredytowch hypotecznych, mających za zadanie dostarczać kapitał zakładowy w ściślejszym tego słowa znaczeniu, rozróżniać musimy zakłady bez wzajemnej poręki pożyczających a z ograniczoną poręką kredytujących: towarzystwa akcyjne, od zakładów opartych na wzajemnéj i solidarnéj odpowiedzialności pożyczających. W pierwszych szuka kapitał korzystnéj lokacji, służą więc one w pierwszym rzędzie kapitałowi, a pomoc przez nie szukającym kredytu udzielana jest tylko środkiem do celu zarabiania pieniędzy: ztąd ścisłe trzymanie się pewnych granic możliwości obdłużania i wysoka stopa procentowa. — Stowarzyszenie nie ma nic wspólnego z towarzystwem akcyjnem: nie ma ono kształtów tegoż, ani dzieli jego tendencje.

Instytucje wydające listy zastawne stoją co do istoty na gruncie stowarzyszeń; obok najdaléj sięgającéj pewności zapomocą solidarnéj poręki pożyczających, zostawiają one wierzycielowi swemu wolną dyspozycją swym kapitałem, a przeto zadawalnia się tenże mniejszym procentem. Dłużnik otrzymuje pieniądz stosunkowo tani i niewypowiedzialny, oczywiście nie bez straty na dyfferencji kursów, która zwykle wtedy jest największą, kiedy potrzeba kredytu wskutek braku środków zapłaty (monety) jest największą. Prawo wydawania listów zastawnych i niewypowiedzialnych listów hypotecznych idzie w parze zawsze z nieodłączną koncessją i kontrolą rządu, sprzeczną z zasadami własnego zarządu i pomocy własnéj, a przeto dla stowarzyszeń nieodpowiednie, pominąwszy już inne materjalne szkody.

Dążność ustawodawstwa do odjęcia hypotece jéj istoty accesorycznej i uwolnienia od zobowiązania osobistego przeszkadza do rozszerzenia granic możliwego obciążania, i odejmuje nadzieję powstawania hypotecznych instytutów kredytowych mających za zadanie udzielania stałego kapitału obrotowego, gdyż ten kredyt nie może być pozbawionym podstawy więcéj ruchoméj gwarancyi osobistéj czy to pożyczającego, czy stowarzyszenia.

Nowa ustawa o stowarzyszeniach zarobkowych umożliwia tymże usunięcie bardzo wielu braków hypotecznych instytucyi kredytowych, upadły bowiem wątpliwości co do stosowania stowarzyszeń do udzielania kredytu hypotecznego, pozostają jeszcze tylko wątpliwości czysto ekonomicznéj natury, które w danym wypadku uwzględniać trzeba. A to może stowarzyszenie.

(C. d. n.)

Obliczanie procentów.

Zadaniem jest stowarzyszeń zaliczkowych dostarczać członkom swoim kredytu tak taniego, aby kredyt udzielany mógł być rzeczywiście pomocnym do podniesienia drobnego przemysłu. Korzystający bowiem z kredytu czy to rzemieślnik, czy przemysłowiec zapożyczonemi w stowarzyszeniu zaliczkowem pieniędzmi tyle powinien zarobić, aby zarobkiem spłacił i kapitał pożyczony i procent od niego przypadający, nakładając przytem na swe wyroby ceny tak niskie, aby wytrzymywały konkurencyą z wyrobami zagranicznemi.

Niezawodnie, że stowarzyszenia zaliczkowe przy wymierzaniu stopy procentowéj stosować się muszą do wysokości procentów, jakie same za obcy płacą kapitał, że przeto muszą do procentu przez się opłacanego doliczać pewną prowizyę za ryzyko i na pokrycie kosztów administracyi — nie idzie zatem jednak, aby miały w tem za daleko się posuwać.

Niepodobna wskazać, ile stowarzyszenia obliczać mają prowizyi za ryzyko i na koszta administracyi, gdyż zależy to od stosunków i rozwoju stowarzyszenia, w każdym razie jednak powinne reflektować, że jeśli pożyczający ma odnieść korzyści z udzielonego mu kredytu, nie może opłacać więcéj nad 8% do 10% — a również nie zapominać, że wysokość zysków, a względnie dywidendy wypłaconéj od udziałów, nie jest ani ich celem ani też stanowi o ich rozwoju.

Tymczasem znamy stowarzyszenia, które udzielają członkom swoim kredyt na 14% do 15%, który, jeśli go dokładnie pod krédkę weźmiemy, okaże się znacznie wyższym.

Zazwyczaj w naszych stowarzyszeniach zaliczkowych udziela się pożyczek z warunkiem spłaty ratami. Otóż uwzględnienie lub nieuwzględnienie przy obliczaniu procentu zmniejszania się kapitału dłużnego czyni procent większym lub mniejszym. I tak przyjąwszy jako stopę procentową 10%, inaczéj się procent przedstawi, jeżeli przy pożyczce 100 zł. płatnéj w 12 ratach miesięcznych, pobierać się będzie kapitał wraz z procentem w równych ratach — a więc jak w naszym wypadku raty po 9 zł. 19 ct. — a inaczéj, jeśli procent obliczać się będzie pro rata; inaczéj 10% przedstawi się, jeśli od 100 zł. pożyczki udzielonéj, 10 zł. jako procent zgóry pobierzemy, a inaczéj jeśli pobierzemy 10% obliczywszy, ile pro rata wypada. — Niezawodnie, że najniżéj obliczonym będzie procent obliczony pro rata i wraz z ratą ściągany; nieco wyżéj się on przedstawi przy pobraniu go z góry, jakkolwiek odliczony pro rata, jeszcze wyższym przy poborrze wraz z kapitałem w równych ratach, a najwyższym przy ściągnięciu 10 zł. z góry.

1. W wypadku jeśli przy pożyczce 100 zł. udzielonéj z warunkiem spłaty w 12 ratach miesięcznych za opłatą 10%, obliczając takowy pro rata i ściągając go z tąże, wypadnie przy racie 1éj, 84 ct.; przy 2éj, 77 ct.; przy 3éj, 70 ct.; i przy 4éj, 63 ct.; przy 5éj, 56 ct.; przy 6éj, 49 ct.; przy 7éj 42 ct.; przy 8éj, 35 ct.; przy 9éj, 28 ct.; przy 10éj, 21 ct.; przy 11éj, 14 ct.; przy 12éj, 7 ct., — czyli razem uczyniłby procent w stosunku 10% 5 zł. 46 ct.

2. W wypadku jeśli procent pobiera się z góry, jakkolwiek obliczony pro rata, uczyni on wprawdzie także tylko 5 zł. 46 ct.; pobór procentu z góry jednakże czyni go dla instytucyi tem korzystniejszym, iż go się zaraz wprowadza w obrót, w skutek czego dalszy przynosi procent, nie licząc już tego, że Stowarzyszenie samo zazwyczaj od kapitału pożyczonego procent z dołu opłaca. Biorący zaś pożyczkę o tyle jest w niekorzyści, iż musi kapitałem spłacić procent, którego jeszcze niezarobił.

3. W wypadku jeśli przy pożyczce 100 zł. płatnéj w 12 miesięcznych równych ratach wraz z procentem pobieranym bywa 10% bez względu na zmniejszający się kapitał — pobrany procent uczyni 10 zł., kwota zaś porównując ją ze sposobem obliczenia procentu ad 1. przedstawi nam się jako 18.315%.

3. W wypadku nareszcie jeśli przy pożyczce 100 zł. płatnéj w 12 ratach miesięcznych ściągniętą będzie jako 10% kwota 10 zł. z góry, to i w tym wypadku pobrany procent przedstawi się właściwie jako 18.315% obok korzyści, o których wspomnieliśmy ad 2.

Nie zaliczamy się do tych, którzy wszelkie chcieliby z instytucji ciągnąć dla członków korzyści, bez uwzględniania korzyści stowarzyszenia i z tego powodu w obliczaniu procentów nie możemy doradzać sposobu ad 3 i 4. jak również nie doradzamy używania sposobu ad 1. ale zalecić musimy sposób ad 2. — W tym sposobie uwzględnioną jest korzyść członka, gdyż płaci procent bardzo skropulatnie obliczony, a niepominiętą jest korzyść stowarzyszenia, gdyż procent z góry pobrany dla instytucji przynosi dochód, którym pogardzić nie można. Rozchodzi się tylko o ułatwienie w obliczaniu, liczenie bowiem przy każdym wypadku byłoby i uciążliwem i czas zabierającem.

Jeśli dajemy pożyczkę 100 zł. na spłatę w 12 ratach miesięcznych, to przy obliczaniu procentu liczymy: za 1. miesiąc za cały kapitał, czyli za wszystkich 12 rat, z których każda wynosi po 8 zł. 34 ct.; za 2. miesiąc za cały kapitał mniéj 1. ratę, a więc za 11 rat; za 3. miesiac za cały kapitał mniéj 2 raty, a więc za 10 rat; za 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. i 11. 12. miesiąc za cały kapitał mniéj trzy, cztery, pięć, sześć, siedm, ośm, dziewięć, dziesięć, jedenaście rat, a więc za 9, 8, 7, 6, 5, 4, 3, 2, 1 rat. Czyli w przeciągu 12 miesięcy ściągnąć trzeba procent za 78 rat, z których każda wynosi 8 zł. 34 ct. — Procent 10% od 8 zł. 34 ct. za jeden miesiąc czyni 7 ct., a przeto pomnożywszy 78 rat przez 7 ct. otrzymamy 5 zł. 46 ct.

Dla ułatwienia podajemy tabliczkę procentową do obliczania procentów od pożyczek płatnych ratami.

Kapitał 100 zł. a. w. czyni wypożyczony na:

procent	przy spłacie w ratach miesięcznych:										
	12	11	10	9	8	7	6	5	4	3	2
10%	5.50	5.06	4.62	4.19	3.77	3.34	2.92	2.50	2.08	1.67	1.25
11%	6.05	5.57	5.08	4.61	4.15	3.67	3.21	2.75	2.29	1.84	1.38
12%	6.60	6.07	5.54	5.03	4.53	4.—	3.50	3.—	2.50	2.—	1.50
13%	7.15	6.58	6.01	5.45	4.90	4.34	3.80	3.25	2.70	2.17	1.63
14%	7.70	7.08	6.47	5.87	5.28	4.68	4.09	3.50	2.91	2.34	1.75
15%	8.25	7.59	6.93	6.29	5.66	5.01	4.38	3.75	3.12	2.50	1.88

Przyjęcie sposobu tego poboru procentu z góry, prowadzi nieodzowną konsekwencję wprowadzenia obliczania, ile z tego z góry pobranego procentu przypada za bieżący rok rachunkowy, a ile za przyszły. Niezawodnie bowiem w chwili zamknięcia rachunków procent za miesiące następnego roku pobrany, stanowi stan bierny, gdyż nikt zaprzeczyć nie może, że przy pożyczce danéj 1. lutego b. r. do spłaty w 12 ratach miesięcznych, ponieważ termin ostatniéj raty przypadnie 1. lutego następnego roku, procent pobrany za czas od 1. stycznia do 1. lutego przyszłego roku, jest w chwili zamknięcia rachunków z dniem 31. grudnia długiem do rachunków roku przyszłego.

Rozliczenie to procentów pobranych, ile z nich na rok bieżący, a ile na przyszły rok przypada, jest nader łatwem i zupełnie analogicznem z powyższem obliczeniem procentu.

Powiedzieliśmy, że obliczając 10% należny od pożyczki 100 zł. płatnéj w 12 ratach miesięcznych, mnożymy liczbę rat tj. 78 przez procent miesięczny od jednéj raty tj. 7 ct. co czyni 5 złr. 46 ct. Jeśli zaś pożyczka daną była 1. lutego, należy obliczyć ile przypada za 11 miesięcy b. r., a ile za 1 miesiąc roku przyszłego. W ciągu pierwszych jedenastu miesiącach należy pobrać procent niewątpliwie za 78 rat mniéj procent za 1 ratę; a więc chcąc obliczyć ile z 5 złr. 46 cnt. wypada za pierwszych 11 miesięcy, obliczamy, że w 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. i 11. miesiącu mamy pobrać procent za 12 + 11 + 10 + 9 + 8 + 7 + 6 + 5 + 4 + 3 + 2 rat tj. za 77 rat. Sumą tą 77 mnożymy kwotę przedstawiającą procent za jeden miesiąc od jednej raty tj. 7 ct., czyli 77 × 7 ct. = 5 zł. 39 ct. Przypuśćmy, że należy z kwoty 5 zł. 46 ct. należytość pro-

centową za 5 miesięcy pobrać za rok bieżący, a za 7 miesięcy zaliczyć na rok przyszły — to obliczamy: w 1. 2. 3. 4. i 5. miesięcu należy nam procent za 12 + 11 + 10 + 9 + 8 = 50 rat. Jeśli więc 50 pomnożymy przez 7 ct. — otrzymamy kwotę 3 zł. 50 ct., która przypada na rok bieżący — resztę zaś 1 zł. 96 ct. zaliczamy na rok przyszły.

Że obliczenie takie i odpowiednie tego uwidocznienie w książkach rachunkowych jest niezbędném, dosadniéj wykażemy, przedstawiając obraz czynności przy zamykaniu rachunków rocznych. Na teraz ograniczamy się tylko na jedną wzmiankę. Słusznem jest niezawodnie, by dłużnikom, którzy pożyczkę przed terminem spłacają, zwracać za ten czas pobrany procent. Otóż gdyby księgi towarzystwa nie rozróżniały procentów pobranych za rok bieżący od procentów pobranych za rok przyszły, to zdarzyćby się mogło, iż przy obliczaniu zysków za rok ubiegły wliczylibyśmy w takowe procent od pożyczki udzielonéj n. p. w ciągu grudnia, z warunkiem spłaty w 12 lub 10 ratach miesięcznych. Tymczasem dłużnik nieczekając terminów rat miesięcznych, przy terminie pierwszéj raty t. j. w styczniu spłaca cały dług. Oczywiście, że należy mu zwrócić procent za 11 miesięcy. Ponieważ jednak procent od téj pożyczki pobrany wliczyliśmy w zysk roku ubiegłego, a tem samem i rozdzielili jako dywidendę między członków, zwrot przeto procentu, pobranego w roku przeszłym, uskutecznićbyśmy mogli tylko z dochodów r. b., co oczywiście byłoby niesprawiedliwem. *Z. M.*

Ruch Stowarzyszeń.

Towarzystwo zaliczkowe w Krakowie ogłasza sprawozdanie z czynności za r. 1873 i z przebiegu obrad Ogólnego Zgromadzenia odbytego d. 25. lutego 1874. Na tymże uchwalono zmienić statut w duchu wymagań ustawy z d. 9. kwietnia 1873 r., w skutek czego przyjęto firmę „Towarzystwo zaliczkowe w Krakowie spółka zarejestrowana z nieograniczoną odpowiedzialnością,“ która to firma została wpisaną do rejestru stowarzyszeń sądu handlowego w Krakowie wskutek uchwały tegoż sądu z d. 25. kwietnia 1874.

Bilans przedstawia:

I. Stan czynny: a) gotówka w kasie z d. $^{31}/_{12}$ 1873 r. 3.657 zł. 60 ct.; b) stan pożyczek udzielonych członkom 237.014 zł. 72 ct.; razem 240.672 zł. 32 ct.

II. Stan bierny: a) udziały członków 109.113 zł. 30 ct.; b) kapitały obce 112.310 zł. 51 ct; c) procenta za 1874 r. z góry pobrane 7.120 zł. 60 ct.; d) fundusz rezerwowy 1.665 zł. 42 ct.; e) zysk za 1873 r. 10.462 zł. 49 ct.; razem 240.672 zł. 32 ct.

Z zysków w kwocie 10.462 zł. 94 ct. wypłacono 1) 10% dywidendy od 60.909 zł. 86 ct. udziałów uprawnionych do dywidendy w kwocie 6.090 zł. 99 ct. 2) 5% od 24.120 zł. 19 ct. udziałów wpłaconych w 1em półroczu 1873 r. 1.206 zł. 01 ct. 3) do funduszu rezerwowego 2.302 zł. 19 ct. 4) tantiemę dla kasjera i urzędników 863 zł. 30 ct.

Towarzystwo zaliczkowe na powiat Gorlice stowarzyszenie zarejestrowane z nieograniczoną poręką zostało wpisanem do rejestru stowarzyszeń wskutek uchwały c. k. sądu obwodowego jako handlowego w Nowym Sączu z d. 2. maja 1874. do l. 1622.

Korespondencye.

— W sprawie „Związku stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych“ otrzymujemy liczne zapytania, w jakim mianowicie stadium sprawa się znajduje. Zawiadamiamy przeto interesowanych, iż w myśl uchwały Ogólnego Zgromadzenia polecającéj podjęcie inicjatywy, Rada zawiadowcza wspólnie z dyrekcyą Towarzystwa zaliczkowego we Lwowie (ul. akademicka l. 5.) obraduje właśnie nad projektem statutu „Związku stowarzyszeń“ wypracowanym przez dra T. Skałkowskiego w spólnie z Zygm. Medveczkym. Obrady nad statutem prawdopodobnie skończą się na posiedzeniu zapowiedzianem na d. 30. bm. Po uchwaleniu tedy statutu, który w przyszłym numerze podać nie omieszkamy, sproszoną będzie z reprezentacji wszystkich lwowskich stowarzyszeń zarobkowych (a jest ich 10) ankieta. która ukonstytuowawszy się jako komitet, poda statut do wiadomości c. k. Namiesnictwa i ewentualnie zwoła zjazd delegatów stowarzyszeń z całego kraju po uprzednim rozesłaniu statutów i odpowiednich wniosków do rozpatrzenia.

— Otrzymujemy w sprawie Towarzystwa zaliczkowego dla rolnictwa i przemysłu rolniczego następującą odezwę, z prośbą o umieszczenie:

Delegaci gal. Tawarzystwa Kredytowego ziemskiego w czasie ogólnego Zgromadzenia w lutym r. b. uznając potrzebę zawiązania stowarzyszenia zaliczkowego dla rolników, na wzajemności opartego, celem dostarczania członkom tegoż, na umiarkowane warunki, gotowych pieniędzy potrzebnych do obrotu w gospodarstwie, włożyli na podpisanych obywateli ziemskich, urzędujących w Dyrekcyi galicyjskiego Towarzystwa kredytowego ziemskiego obowiązek, ażeby się tą sprawą zajęli, statut odpowiedni ułożyli, następnie rozpowszechnili, i interesowanych do utworzenia takiego Towarzystwa zawezwali.

Podpisani wywiązując się z danego im polecenia, ułożyli statut na podstawie ustawy państwowej z dnia 9. kwietnia 1873., a chcąc przedłożyć Zgromadzeniu obywateli kraju całego Statut zupełnie dokładny i odpowiadający potrzebom, zaprosili ankietę, w której udział wzięli oprócz podpisanych członków Dyrekcyi następujący obywatele: WW. Dawid Abrahamowicz, Bolesław Augustynowicz, dr. Piotr Gross, Maciej Kunaszowski, Alfred Młocki, Zygmunt Medveczky, Mieczysław Potocki, dr. Paweł Skwarczyński, dr. Marceli Tarnawiecki, Tytus Zarzycki, dr Wiktor Zbyszewski i Franciszek Zima.

Zapraszają przeto podpisani niniejszem, tak pp. właścicieli dóbr, jako też dzierżawców, ażeby dla zawiązania rzeczonego Stowarzyszenia zaliczkowego przybyć zechcieli do Lwowa na zgromadzenie, które się odbędzie dnia 18. Czerwca 1874. wgmachu gal. Towarzystwa kredytowego ziemskiego przy ulicy Karola Ludwika w sali radnej na 1. piątrze o godzinie 11. rano.

Lwów dnia 28. Maja 1874.

Kazimierz hr. Krasicki, Włodzimierz hr. Russocki, Konstanty Tchorznicki, Józef Pajączkowski, Jakób Wiktor.

O projekcie statutów poczyniliśmy niektóre uwagi nasze w Nr. 12. „Związku“.

Wydawca **Z. Medveczky.** Odpowiedzialny redaktor **Dr. Tadeusz Skałkowski.** W I. Związkowej drukarni we Lwowie Rynek 11.